

## SECOND SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2020

(CCSS)

Sanskrit

SKT 2E 01—SCIENTIFIC LITERATURE

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answer should be in English or in Sanskrit.  
In writing Sanskrit Devanagari script should be used.*

I. Write short notes on any six :

- 1 *Aryabhatiyam.*
- 2 *Vatasseri Paramesvara.*
- 3 *Sphutanirnaya.*
- 4 *Astangahrdaya.*
- 5 *Astangas in Ayurveda.*
- 6 *Cennas Narayanan Namputiri.*
- 7 *Yuktibhasa.*
- 8 *Silparatnam.*

(6 × 3 = 18 marks)

II. Write any seven in one or two paragraphs :

- 9 *Basic texts in Ayurveda.*
- 10 *Nature of land for house construction in Vastuvidya.*
- 11 *Vedic Mathematics.*
- 12 *Parahita and Drksiddha.*
- 13 *Sangamagramamadhava.*
- 14 *Bhutasankhya notation.*

Turn over

- 15 Environmental references in Sanskrit writings.
- 16 Kerala works on astronomy.
- 17 *Manusyalayacandrika*.

(7 × 5 = 35 marks)

III. Write essay on any *three* :

- 18 Ecological views in Indian Vastuvidya.
- 19 Texts on the technical literature in Sanskrit.
- 20 Basic concepts of Ayurveda.
- 21 Kerala contribution to Astronomy and Mathematics.
- 22 Salient features of iconography.

(3 × 9 = 27 marks)

CHMK LIBRARY UNIVERSITY OF CALICUT

## SECOND SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2020

(CCSS)

Sanskrit

SKT 2C 07—DARSANA

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

Answers should be written **either** in English **or** in Sanskrit.  
In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.

**Texts :** 1. *Samkyakarika with Samkhyatattvakaumudi.*  
2. *Yogasutrs with Bhojavrtti.* (Selected portions)

I. Answer any *twelve* in one or two sentences :

वाक्येन वाक्याभ्यां वा द्वादश समाधत्त :

- 1 आध्यात्मिकदुःखस्य द्वैविध्यं नामतो लिखत ।
- 2 तन्त्रवार्तिकोक्तं सुखलक्षणं किम् ?
- 3 विकृतयः कतीति नामतो निर्दिशत ।
- 4 प्रतिविषयाध्यवसायदृष्टं नाम किम् ?
- 5 अनुमानस्य त्रैविध्यमुपपादयत ।
- 6 तत्त्वकौमुद्यनुसारेण अनुमानसामान्यलक्षणं किम् ?
- 7 वाचस्पतिमतेन श्रुतिं लक्षयत ।
- 8 पूर्ववदनुमानस्य द्वैविध्यं नामतो लिखत ।
- 9 योगसूत्रानुसारेण प्रमाणानि कति, कानि ।
- 10 विपर्ययज्ञानस्य लक्षणं किम् ?
- 11 कस्मात् असंप्रज्ञातत्वं संभवति ।
- 12 ईश्वरलक्षणं योगसूत्रानुसारेण लिखत ।
- 13 ऋतंभरा तत्र प्रज्ञा । कुत्र ।
- 14 निर्बीजसमाधिः कदा जायते ।
- 15 सामान्यतो योगलक्षणं लिखत ।

(12 × 1 = 12 marks)

Turn over

II. Explain any *four* sutras. चत्वारि सूत्राणि व्याख्यात :

- 16 वृत्तयः पञ्चतय्यः क्लिष्टाक्लिष्टाः ।
- 17 पूर्वेषामपि गुरुः कालेनानवच्छेदात् ।
- 18 तत्प्रतिषेधार्थमेकतत्त्वाभ्यासः ।
- 19 प्रत्यक्षानुमानागमाः प्रमाणानि ।
- 20 तस्यापि निरोधे सर्वनिरोधान्निर्बीजसमाधिः ।
- 21 परमाणुपरममहत्वान्तोऽस्य वशीकारः ।

(4 × 3 = 12 marks)

III. Write short answers on any *four*. चतुर्णां लघूपन्यासमारचयत :

- 22 दुःखत्रयमुपपादयत ।
- 23 प्रकृतिविकृतयः सप्त । के ।
- 24 प्रमेयसिद्धिः प्रमाणाद्धिः समर्थयत ।
- 25 यमनियमयोः स्वरूपं योगासूत्रानुसारेण लिखत ।
- 26 सबीजसमाधिः ।
- 27 योगानुसारेण प्रणवस्वरूपमुपपादयत ।

(4 × 4 = 16 marks)

IV. Explain any *four* Karikas according to *Sankhyatattvakaumudi* :

- सांख्यतत्त्वकौमुद्यनुसारेण चतस्रः कारिकाः विशदयत :
- 28 दृष्टवदानुश्रविकः स ह्यविशुद्धिक्षयातिशययुक्तः ।  
तद्धिपरीतः श्रेयान् व्यक्ताव्यक्तव्यविज्ञानात् ॥
  - 29 सामान्यतस्तु दृष्टाद् अतीन्द्रियाणां प्रतीतिरनुमानात् ।  
तस्मादपि चासिद्धं परोक्षमाप्तागमात् सिद्धम् ॥
  - 30 हेतुमदनित्यमव्यापि सक्रियमनेकाश्रितं लिङ्गम् ।  
सावयवं परतन्त्रं व्यक्तं विपरीतमव्यक्तम् ॥
  - 31 प्रीत्यप्रीतिविषादात्मकाः प्रकाशप्रवृत्तिनियमार्थाः ।  
अन्योन्याभिभवाश्रयजननमिथुनप्रवृत्तयश्च गुणाः ॥
  - 32 सङ्घातपरार्थत्वात् त्रिगुणादिविपर्ययादधिष्ठानात् ।  
पुरुषोस्ति भोक्तृभावात्कैवल्यार्थं प्रवृत्तेश्च ॥
  - 33 पुरुषस्य दर्शनार्थं कैवल्यार्थं तथा प्रधानस्य ।  
पङ्क्वन्धवदुभयोरपि संयोगस्तत्कृतः सर्गः ॥

(4 × 5 = 20 marks)

V. Write an essay on any *two*. द्वावुपन्यस्यत :

34 सांख्यदर्शोनोक्तदिशा पञ्चविंशतितत्त्वानां स्वरूपनिरूपणं कुरुत ।

अथवा

35 सांख्यमतेन मूलप्रकृतेः प्राधान्यं प्रतिपादयत ।

36 यौगानुसारेण ईश्वरसद्भावं समर्थयत ।

अथवा

37 समाधिस्वरूपं भेदं च भोजवृत्त्यनुसारेण उपपादयत ।

(2 × 10 = 20 marks)

CHMK LIBRARY UNIVERSITY OF CALICUT

## SECOND SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2020

(CCSS)

Sanskrit

SKT 2C 06—GRAMMATICAL TRADITION

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers should be written either in Sanskrit or in English.  
In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*

आङ्गलभाषया, देवनागरी लिपिरूपयुज्य संस्कृतभाषया वा उत्तराणि देयानि ।

I. Explain any five. पञ्च व्याख्यात :

- 1 कर्तुरीप्सिततमं कर्म ।
- 2 कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम् ।
- 3 आधारोऽधिकरणम् ।
- 4 कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे ।
- 5 अपादाने पञ्चमी ।
- 6 कर्तृकरणयोस्तृतीया ।
- 7 प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनामात्रे प्रथमा ।
- 8 गतिबुद्धिप्रत्यवसानार्थशब्दकर्मकर्मकाणामणि कर्ता स णौ ।

(5 × 4 = 20 marks)

II. Explain the usage of lakara-s (any two) :

द्वयोः लकारं समर्थयत ।

- 9 दमयन्ती कमनीयतामदम् ।
- 10 वृद्धो जनो दुःखशतानि भुङ्क्वते ।
- 11 गोपी कृष्णाय तिष्ठते ।
- 12 कृष्णश्चाणूरमाह्वयते ।

(2 × 4 = 8 marks)

III. Justify the usage citing relevant sutra-s (any ten) :

दशानां प्रयोगं सूत्राण्युद्धृत्य समर्थयत ।

- 13 प्रक्रमते ।
- 14 सर्पिषो नाथते ।

Turn over

- 15 आदित्यमुपतिष्ठते ।
- 16 शतं प्रकुरुते ।
- 17 शास्त्रे नयते ।
- 18 अध्ययनाय क्रमते ।
- 19 परिमृष्यति ।
- 20 अपजानिते ।
- 21 आक्रामति धूमो हर्म्यतलात् ।
- 22 ओदनं भुङ्क्ते ।
- 23 अभिक्षिपति ।
- 24 अनुकरोति ।
- 25 प्रवहति ।

(10 × 2 = 20 marks)

IV. Format the samasa quoting sutra-s (any five) :

पञ्चानां समासं सूत्राण्यदधृत्य समर्थयत ।

- 26 निर्मक्षिकम् ।
- 27 अध्यात्मम् ।
- 28 अक्षशौण्डः ।
- 29 यूपदारुः ।
- 30 सप्तर्षयः ।
- 31 पाणिपादम् ।
- 32 अहिनकुलम् ।
- 33 कृष्णश्रितः ।

(5 × 4 = 20 marks)

V. Write short notes (any six) : षट् लघु टिप्पणीलिखत ।

- 34 यावद्भुङ्क्ते ।
- 35 दास्या संयच्छते कामी ।
- 36 रथेन सञ्चरते ।
- 37 त्वं कन्यां वहेः ।
- 38 बोधयति पद्मम् ।
- 39 उत हन्यादघं हरिः ।
- 40 आधारस्य त्रैविध्यम् ।
- 41 यजति स्म युधिष्ठिरः ।

(6 × 2 = 12 marks)

## SECOND SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2020

(CCSS)

Sanskrit

SKT 2C 05—INDIAN AESTHETICS

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers should be written either in English or in Sanskrit.  
In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*

संस्कृतभाषया आङ्ग्लभाषया वा उत्तराणि देयानि  
देवनागरी लिपिरुपयोक्तव्या ।

I. Answer any *twelve* in one or two sentences :

वाक्येन वाक्याभ्यां वा द्वादश'समाधत्त :

- 1 मधुरिपोः कीदृशाः नखाः वः त्रायन्ताम् ।
- 2 ध्वनिशब्दं लोचनोक्तदिशा निर्ब्रूत ।
- 3 धन्यालोकस्थमङ्गलश्लोके अभिनवगुप्तः कथमलङ्कारध्वनिं समर्थयति ।
- 4 सहृदयलक्षणं लोचनोक्तदिशा लिखत ।
- 5 शब्दार्थशासनज्ञानमात्रेण किं न वेद्यते । तत् कैः वेद्यते ।
- 6 ध्वनेस्तत्त्वं किमाकारं भवति ।
- 7 लोचनकारः भक्तिं केन प्रकारेण निर्वक्ति ।
- 8 ध्वनेः मुख्यं भेदद्वयं नामतो निर्दिशत ।
- 9 कस्यचिद्ध्वनिभेदस्य सा तु स्यादुपलक्षणम् । का ।
- 10 तृतीयमभाववादं अभिनवगुप्तः कथं विशदयति ।
- 11 काव्यस्य समर्पकत्वं नाम गुणः कः ।



- 12 मनः कुत्र आर्द्रतां याति ।
- 13 पूर्ण ध्वनिलक्षणं किम् ।
- 14 लक्षणामूलध्वनेः नामान्तरं किम् ।
- 15 अत्यन्ततिरस्कृतवाच्यध्वनिमुदाहरत ।

(12 × 1 = 12 marks)

II. Explain fully and write a critique, on any *five*. पञ्च सविमर्श सप्रकरणं व्याख्यात :

- 16 श्वश्रूत्र निमज्जाति अत्राहं दिवसके प्रलोक्य ।  
मा पथिक रात्र्यन्ध शय्यायामावयोर्माङ्गी ॥
- 17 सुवर्णपुष्पां पृथिवीं चिन्वन्ति पुरुषास्त्रयः ।  
शूरश्च कृतविघ्नश्च यश्च जानाति सेवितुम् ॥
- 18 रविसंक्रान्तसौभाग्यस्तुषारावृतमण्डलः ।  
निश्वासान्ध इवादर्शष्वन्द्रमा न प्रकाशते ॥
- 19 प्रार्थये तावत्प्रसीद निवर्तस्व मुखशशिज्योत्स्नाविलुप्तमोनिवहे ।  
अभिसारिकाणामन्यासामपि विघ्नं करोषि हताशे ॥
- 20 स्वेच्छाकेसरिणः स्वच्छस्वच्छायायासितेन्दवः ।  
त्रायन्तां वो मधुरिपोः प्रपन्नार्तिच्छेदो नखाः ॥
- 21 स्निग्धश्यामलकान्तिलिप्तवियदो वेल्लद्धलाका घनाः  
वाताः शीकरिणः पयोदसुहृदामानन्दकेकाः कलाः ।  
काम सन्तु दृढं कठोरहृदयो रामोस्मि सर्वं सहे  
वैदेही तु कथं भविष्यति ह हा हा देवि धीरा भव ॥
- 22 यो यः शस्त्रं बिभर्ति स्वभुजगुरुमदः पाण्डवीनां चमूनां  
यो यः पाञ्चालगोत्रे सिशुरधिकवया गर्भशय्यां गतो वा ।  
यो यस्तत्कर्मसाक्षी चरति मयि रणे यश्च यश्च प्रतीपः  
क्रोधान्धस्तस्य तस्य स्वयमिह जगतामन्तकस्यान्तकोहम् ॥

(5 × 4 = 20 marks)

III. Write short essay on any *four*. चतुर्णां लघूपन्यासमारचयत :

- 23 अभाववादः ।
- 24 लक्षणामूलध्वनेः भेदद्वयम् ।
- 25 ध्वनेः लक्षणात्वखण्डनम् ।
- 26 रसध्वनिः ।
- 27 अर्थशक्तिमूलध्वनिः ।
- 28 अनुप्रासयमके ।

(4 × 5 = 20 marks)

IV. Explain any *four*. चत्वारि व्याख्यात :

- 29 सोर्थस्तव्यक्तिसामर्थ्ययोगी शब्दश्च कश्चन ।  
यत्नतः प्रत्यभिज्ञेयौ तौ शब्दार्थौ महाकवेः ॥
- 30 सरस्वती स्वादु तदर्थवस्तु निष्यन्दमाना महतां कवीनाम् ।  
अनोकसामान्यमभिव्यनक्ति परिस्फुरन्तं प्रतिभाविशेषम् ॥
- 31 काव्यस्यात्मा स एवार्थस्तथा चादिकवेः पुरा ।  
क्रौञ्चद्वन्द्ववियोगोत्थः शोकः श्लोकत्वमागतः ॥
- 32 अपूर्व यद्भवस्तु प्रथयति विना कारणकला  
जगद्भावप्रख्यं निजरसभरात्सारयति च ।  
क्रमात्प्रख्योपाख्याप्रसरसुभगं भासयति तत्  
सरस्वत्यास्तत्त्वं कविसहृदयाख्यं विजयते ॥
- 33 समर्पकत्वं काव्यस्य यत्तु सर्वरसान् प्रति ।  
स प्रसादो गुणो ज्ञेयः सर्वसाधारणक्रियः ॥
- 34 रसाक्षिप्ततया यस्य बन्धः शक्यक्रियो भवेत् ।  
अपृथग्यत्ननिर्वर्त्यो सोलङ्कारो ध्वनौ मतः ॥
- 35 मुख्यां वृत्तिं परित्यज्य गुणवृत्त्यार्थदर्शनम् ।  
यदुद्दिश्य फलं तत्र शब्दो नैव स्थलद्वतिः ॥

(4 × 3 = 12 marks)

Turn over

**SECOND SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2021**

(CCSS)

Sanskrit

SKT 2E 01—SCIENTIFIC LITERATURE

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answer should be in English or in Sanskrit.  
In writing Sanskrit Devanagari script should be used.*

I. Write short notes on any six :

- 1 Bhaskara II.
- 2 Sangamagramamadhava.
- 3 *Sphutanirnaya*.
- 4 *Carakasamhita*.
- 5 Pancakarma.
- 6 *Tantrasamuccaya*.
- 7 Yuktibhasa.
- 8 *Manusyalayacandrika*.

(6 × 3 = 18 marks)

II. Write any seven in one or two paragraphs :

- 9 Astangas in Ayurveda.
- 10 Process of selection of land for house in Vastuvidya.
- 11 Sulbasutras.
- 12 Parahita and Drksiddha.
- 13 Kelallur Nilakanthasomayaji.
- 14 Katapayadi notation.
- 15 Environmental references in epics and puranas.
- 16 Kerala works on Tantra.
- 17 Mayamata.

(7 × 5 = 35 marks)

**Turn over**

**III. Write essay on any three :**

- 18 Provide a critical evaluation of Indian Vastuvidya.**
- 19 Discuss the nature concept in Sanskrit Literature.**
- 20 Basic concepts of Ayurvedic texts.**
- 21 Aryabhata's contribution to Indian Astronomy and mathematics.**
- 22 Salient features of Kerala school of Astronomy and mathematics.**

**(3 x 9 =**

CHMK LIBRARY UNIVERSITY OF CALICUT

**SECOND SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2021**

(CCSS)

Sanskrit

SKT 2C 07—DARSANA

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers should be written either in English or in Sanskrit.  
In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*

- Texts :** 1. Samkyakarika with Samkhyatattvakaumudi.  
2. Yogasutrs with Bhojavrtti. (selected portions)

**I. Answer any twelve in one or two sentences**वाक्येन वाक्याभ्यां वा **द्वादश** समाधत्त :

- 1 अधिदैविकदुःखस्वरूपं किम् ।
- 2 सुखलक्षणं तत्त्वकौमुधनुसारेण लिखत ।
- 3 प्रकृतिविकृतयः कतीति नामतो निर्दिशत ।
- 4 प्रतिविषयाध्यवसायदृष्टं नाम किम् ।
- 5 सांख्यमतेन प्रत्यक्षलक्षणं लिखत ।
- 6 अनुमानसामान्यलक्षणं किम् ।
- 7 श्रुतेः लक्षणं किम् ।
- 8 पूर्ववदनुमानस्य द्वैविध्यं लिखत ।
- 9 योगसुत्रानुसारं प्रमाणानां संख्या का ।
- 10 विपर्ययज्ञानस्वरूपं किम् ।

- 11 भवप्रत्ययः केषाम् ।
- 12 मनसः स्थितिनिबन्धिनी का ।
- 13 ऋतंभरा तत्र प्रज्ञा । कुत्र ।
- 14 सबीजसमाधिः कदा जायते ।
- 15 स्मृतिलक्षणं किम् ।

(12 × 1 = 12 marks)

II. Explain any *four* Sutras :

**चतवारि** सूत्राणि व्याख्यात :

- 16 योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः
- 17 तस्य जपः प्रणवः ।
- 18 तत्प्रतिषेधार्थमेकतत्त्वाभ्यासः ।
- 19 तत्परं पुरुषख्यातेर्गुणवैतृष्यम् ।
- 20 निर्विचारवैशारद्येऽप्यध्यात्मप्रसादः ।
- 21 परमाणुपरममहत्वान्तोऽस्य वशीकारः ।

(4 × 3 = 12 marks)

III. Write short answers on any *four* :

**चतुर्णां** लघूपन्यासमारचयत :

- 22 आधिभौतिकदुःखं विशदयत ।
- 23 केवलं विकृतयः के ।
- 24 सांख्यमते प्रमामानि कानि ।
- 25 यमनियमस्वरूपं योगासूत्रानुसारं संक्षिप्य लिखत ।
- 26 निर्बीजसमाधिः ।
- 27 योगानुसारेण ईश्वरसद्भावमुपपादयत ।

(4 × 4 = 16 marks)

IV. Explain any *four* Karikas according to Sankhyatattvakaumudi :

सांख्यतत्त्वकौमुद्यनुसारेण चतस्रः कारिकाः विशदयत :

- 28 तस्मात्तत्संयोगादचेतनं चेतनावदिव लिङ्गम् ।  
गुणकर्तृत्वे च तथा कर्तेव भवत्युदासीनः ॥
- 29 सामान्यतस्तु दृष्टाद् अतीन्द्रियाणां प्रतीतिरनुमानात् ।  
तस्मादपि चासिद्धं परोक्षमाप्तागमात् सिद्धम् ॥
- 30 बुद्धीन्द्रियाणि चक्षुः श्रेत्रघ्राणरसनत्वगाख्यानि ।  
वाक्पाणिपादपायूपस्थानि कर्मेन्द्रियाण्याहुः ॥
- 31 प्रीत्यप्रीतिविषादात्मकाः प्रकाशप्रवृत्तिनियमार्थाः ।  
अन्योन्याभिभवाश्रयजननमिथुनप्रवृत्तयश्च गुणाः ॥
- 32 स्वालक्षण्यं वृत्तिस्त्रयस्य सैषा भवत्यसामान्या ।  
सामान्यकरणवृत्तिः प्राणाद्याः वायवः पञ्च ॥
- 33 स्वां स्वां प्रतिपद्यन्ते परस्पराकूतहेतुकां वृत्तिम् ।  
पुरुषार्थ एव हेतुर्न केनचित्कार्यते करणम् ॥

(4 × 5 = 20 marks)

V. Write an essay on any *two* :

दातुपन्यस्यत :

- 34 सांख्यदर्शानोक्तदिशा सर्गनिरूपणं विशदयत ।  
**अथवा**
- 35 सांख्यमते पुरुषस्य प्राधान्यं सोदाहरणं उपपादयत ।  
36 प्रमाणस्वरूपं योगदर्शनानुसारेण लिखत ।

**अथवा**

- 37 समाधेः द्वैविध्यं असूत्रं सवृत्तिकमुपपादयत ।

(2 × 10 = 20 marks)

**SECOND SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2021**

(CCSS)

Sanskrit

SKT 2C 06—GRAMMATICAL TRADITIONS

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers should be written either in English or in Sanskrit.**In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*

आङ्गलभाषया, देवनागरी लिपिरुपयुज्य संस्कृतभाषया वा उत्तराणि देयानि ।

I. Explain any five :

पञ्च व्याख्यात ।

- 1 कर्तृकरणयोस्तृतीया ।
- 2 ध्रुवमपायेऽपादानम् ।
- 3 आधारोऽधिकरणम् ।
- 4 अधिशीङ्स्थासां कर्म ।
- 5 चतुर्थी सम्प्रदाने ।
- 6 कर्मणि द्वितीया ।
- 7 प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथमा ।
- 8 अकथितं च ।

(5 × 4 = 20 marks)

II. Explain the usage of Lakara-s (any two) :

द्वयोः लकारं समर्थयत :

- 9 आजघ्ने विषमविलोचनस्य वक्षः ।
- 10 समप्रहरन्ते राजानः ।

**Turn over**



- 11 दमयन्ती कमनीयतामदम् ।
- 12 कृष्णश्चाणूरमाह्वयते ।

(2 × 4 = 8 marks)

III. Justify the usage citing relevant sutra-s (any ten) :

दशानां प्रयोगं सूत्राण्युद्धृत्य समर्थयत :

- 13 उपक्रमते
- 14 विक्रमते ।
- 15 आदित्यमुपतिष्ठते ।
- 16 उत्कुरुते ।
- 17 जिज्ञासते ।
- 18 अध्ययनाय क्रमते ।
- 19 बोधयति ।
- 20 अनुकरोति ।
- 21 आक्रामति धूमो हर्म्यतलात् ।
- 22 ओदनं भुङ्क्ते ।
- 23 अभिक्षिपति ।
- 24 प्रकुरुते ।
- 25 कुंध्यति ।

(10 × 2 = 20 marks)

IV. Format the Samasa quoting Sutra-s (any five) :

पञ्चानां समासं सूत्राण्युद्धृत्य समर्थयत :

- 26 उपकृष्णम् ।
- 27 अध्यात्मम् ।

- 28 कूपपतितः ।  
 29 यूपदारुः ।  
 30 अहिनकुलम् ।  
 31 पाणिपादम् ।  
 32 अनश्वः  
 33 द्वियमुनम् ।

(5 × 4 = 20 marks)

V. Write short notes (any six) :

षट् लघु टिप्पणीलिखत :

- 34 यावदभुङ्क्ते ।  
 35 स्मरसि कृष्ण गोकुले वत्स्यामः ।  
 36 अपि जायां त्यजसि ।  
 37 त्वं कन्यां वहैः ।  
 38 बहु जगद पुरस्तात् तस्य मत्ता किलाहम् ।  
 39 उत हन्यादघं हरिः ।  
 40 पाययते ।  
 41 यजति स्म ।

(6 × 2 = 12 marks)

**SECOND SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, APRIL 2021**

(CCSS)

Sanskrit

SKT 2C 05—INDIAN AESTHETICS

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers should be written either in English or in Sanskrit.**In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*

संस्कृतभाषया आङ्गलभाषया वा उत्तराणि देयानि । देवनागरी लिपिरुपयोक्तव्या ।

I. Answer any *twelve* in one or two sentences :

वाक्येन वाक्याभ्यां वा द्वादश समाधत्त :

- 1 मधुरिपोः कीदृशाः नखाः वः त्रायन्ताम् ।
- 2 ध्वनिशब्दस्य निरुक्तिं लोचनोक्तदिशा लिखत ।
- 3 धन्यालोकस्थमङ्गलश्लोके अभिनवगुप्तः कथमलङ्कारध्वनिं समर्थयति ।
- 4 लोचनोक्तदिशा सहृदयलक्षणं लिखत ।
- 5 शब्दार्थशासनज्ञानमात्रेण किं न वेद्यते । तत् कैः वेद्यते ।
- 6 ध्वनेस्तत्त्वं कीदृशं भवति ।
- 7 भक्तिं लोचनकारः कथं निर्वक्ति ।
- 8 ध्वनेः मुख्यभेदद्वयं किम् ।
- 9 कस्यचिद्ध्वनिभेदस्य सा तु स्यादुपलक्षणम् । का ।
- 10 द्वितीयमभाववादं अभिनवगुप्तः केन दृष्टान्तीकरोति ।
- 11 काव्यस्य समर्पकत्वं नाम गुणः कः ।

**Turn over**

- 12 कुत्र मनः आर्द्रतां याति ।
- 13 तत् पूर्णं ध्वनिलक्षणम् । किम् ।
- 14 अभिधामूलध्वनेः नामान्तरं किम् ।
- 15 अर्थान्तरसंक्रमितध्वनिमुदाहरत ।

(12 × 1 = 12 marks)

II. Explain fully and write a critique, on any five :

पञ्च सविमर्श सप्रकरणं व्याख्यात :

- 16 भ्रम धार्मिक विस्मय स शुनकोद्य मारितस्तेन ।  
गोदानदीतीरलतागहनवासिना दूतसिंहेन ॥
- 17 सुवर्णपुष्पां पृथिवीं चिन्वन्ति पुरुषास्त्रयः ।  
शूरश्च कृतविद्यश्च यश्च जानाति सेवितुम् ॥
- 18 परार्थे यः पीडामनुभवति भङ्गेऽपि मधुरः  
यदीयः सर्वेषामिह खलु विकारोऽप्यभिमतः  
न सम्प्राप्तो वृद्धिं यदि स भृशमक्षेत्रपतितः  
किमिक्षोर्दोषोऽयं न पुनरगुणायाः मरुभुवः ॥
- 19 कस्य वा न भवति रोषो दृष्ट्वा प्रियायाः सव्रणमधरम् ।  
सभ्रमरपद्माघ्राणशीले वारितवामे सहस्वेदानीम् ॥
- 20 स्वेच्छाकेसरिणः स्वच्छस्वच्छायायासितेन्दवः ।  
त्रायन्तां वो मधुरिपोः प्रपन्नार्तिच्छिदो नखाः ॥
- 21 स्निग्धश्यामलकान्तिलिसवियदो वेल्लद्धलाका घनाः  
वाताः शीकरिणः पयोदसुहृदामानन्दकेकाः कलाः ।  
काम सन्तु दृढं कठोरहृदयो रामोऽस्मि सर्वं सहे  
वेदेही तु कथं भविष्यति ह हा हा देवि धीरा भव ॥
- 22 चञ्चद्भुजभ्रमितचण्डगदाभिघातसञ्चूर्णितोरुयुगलस्य सुयोधनस्य ।  
स्यानावबद्धघनशोणितशोणपाणिरुत्तंसयिष्यति कचांस्तव देवि भीमः ॥

(5 × 4 = 20 marks)

III. Write short essays on any *four* :

**चतुर्णां** लघूपन्यासमारचयत :

- 23 भाक्तवादः ।
- 24 अविविक्षितवाच्यध्वनेः भेदद्वयम् ।
- 25 अभाववादः ।
- 26 रसवदलङ्कारः ।
- 27 शब्दशक्तिमूलध्वनिः ।
- 28 गुणाः

(4 × 5 = 20 marks)

IV. Explain any *four* :

**चत्वारि** व्याख्यात :

- 29 सोर्थस्तव्यक्तिसामर्थ्ययोगी शब्दश्च कश्चन ।  
यत्नतः प्रत्यभिज्ञेयौ तौ शब्दार्थौ महाकवेः ॥
- 30 प्रतीयमानं पुनरन्यदेव वस्त्वस्ति वाणीषु महाकवीनाम् ।  
यत्तत्प्रसिद्धावयवातिरिक्तं विभाति लावण्यमिवाङ्गनासु ॥
- 31 यथा पदार्थद्वारेण वाक्यार्थः सम्प्रतीयते ।  
वाच्यार्थपूर्विका तद्धतप्रतिपत्तस्य वस्तुनः ॥
- 32 अपूर्वं यद्धस्तु प्रथयति विना कारणकलां  
जगद्भावप्रख्यं निजरसभरात्सारयति च ।  
क्रमात्प्रख्योपाख्याप्रसरसुभगं भासयति तत्  
सरस्वत्यास्तत्त्वं कविसहृदयाख्यं विजयते ॥
- 33 रौद्रादयो रसा दीप्त्या लक्ष्यन्ते काव्यवर्तिनः ।  
तव्यक्तिहेतू शब्दार्थावाश्रित्योजो व्यवस्थितम् ॥

**Turn over**

- 34 रसाक्षिप्ततया यस्य बन्धः शक्यक्रियो भवेत् ।  
अपृथग्यत्ननिर्वर्त्यो सोलङ्कारो ध्वनौ मतः ॥
- 35 अर्थशक्तेरलङ्कारो यत्राप्यन्यः प्रतीयते ।  
अनुस्वानोपमव्यङ्ग्यः स प्रकारोपरो ध्वनेः ॥

(4 × 3 = 12 marks)

V. Write an essay on any two :

**द्वयोः** उपन्यासमारचयत :

- 36 वाच्याव्यतिरिक्तस्य प्रतीयमानस्य सद्भावं प्राधान्यं च समर्थयत ।
- 37 यथाग्रन्थं ध्वनिं लक्षयित्वा विशदयत ।
- 38 ध्वनेः मुख्यभेदप्रभेदान् उपपादयत ।
- 39 अलङ्कारसमीक्षाप्रकारं सोदाहरणं प्रतिपादयत ।

(2 × 8 = 16 marks)